

הלכות לולב סימן תרסז תרסח

תרסז סבה ונוהג אסורין גם כל שמיני, ובו סעיף אחד :

א *סכה (א) ונוהג אסורים (ב) גם בשמיני. ובחוצה לארץ שעושים שני ימים טובים, אסור גם בתשיעי, שהוא ספק שמיני. ואם חל שבת במוצאי יום-טוב האחרון של חג, ינוהגים שלא להסתפק מזה סכה (ג) עד מוצאי-שבת, (ד) ויש מתירין: הגה יש שנהגו בשהיה יוצאים מן הסכה היו אומרים 'יהי רצון שנוכה לישוב הסכה של ליל' (כל ב). ואסור להקיץ ביום-טוב (ה) לצרף ליל יום-טוב, (ו) וכן אסור להצמיד השלחנות והספסלים בפית לצרף הלילה דמי (ב) [א] תכנה (ההנהגות מיימי ובהרי"ל) :

א סוכה ימי יומן סכה מיר דכגו דאחזקצי לטעויה לאכל בה בין השקששות אי מתמי מר סעודת אהקצי לקלא יקא ב טור קלמ אביו קראיש, קבוצה התקטפה קבוצה ל' ג ע"ס, וכן קבוצה התקטפה סכה "

תרסח סדר תפלת ליל שמיני ויומו, ובו ב' סעיפים :

א (א) ליל שמיני (ב) אומר בתפלה 'ותתן לנו את יום (ג) שמיני (ד) חג העצרת הזה'. הגה ואנו נוהגין שאין אומרים 'חג' בשמיני, (ד) דלא מצינו בשום מקום שנקרא חג, אלא אומרים 'יום

א קראת סכה מ"ח הקדוש התקטפה והוא ש"ש

שערי תשובה

[א] תכנה. עכ"ט. ועין בא"ר מפרש להצמיד הנה להצירף טקלא שלקה על נולתה. ועין במג"א סימן תקיד וקטעמ"ד ביה שעה לצרף סלולה אסור. ומ"ש בשם מהר"ל לענין תפלת סוכה (ליל להצמיד הסוכה בקרשה שקראו בה ביום אסור בשבת שהוא עייט) מ"ש שבת ליו"ט, מן הוא במקורו, וקאר ג"ס איסוף מיי"ט לשבת, וכסב מ"ח דבשבתה יש לנהר, ע"ש :

באר היטב

(א) תכנה. ע"מ"א שכתב: דוקא לסדרן אסור אכל להצמידן טור מפני כבוד יו"ט, אבל שאר תכנות אסורים, וכ"כ במקנהים הלכות פסח דאסור להביא יין מיו"ט לתכנה, וגם בבהרי"ל אסור לחפש הסוכה משבת ליו"ט משום תכנה, מ"א, ע"ש :

(ב) ליל. אסור לקבץ סעודה מן המנחה ולמזלה, ולא כאוסן שאוכלין ושותין ומשתכרין עד שאין יכולין לקדש פלילה, מ"א: (ג) חג העצרת. רש"ל בתשובה כתב לומר את יום שמיני עצרת חג הזה, וכן הסכים הש"ח, ע"ש. ועין בתשובת בית-יצחק סימן עח וקטב

טה שאינו בנסח המקרא עדיף טב לשון בני-אדם בתפלה, ע"ש. ועין בא"ר ובאר"ע לב"ש פנה. ועין ברי"י שהביא מהשו"ת כנה"ג ח"ב ונור"הקדוש דף תמא ובית-יצחק סימן עח וסימן קטב דס"ל בקרמ"א שא"ל חג, וביר"י השיגו עליו צלקה מהב"ר כל המוסקים הראשונים וכן פסקו מסכת סוכה סי"ט ה' ג', וע"ש בשיורי-ברכה שפסק בסדר רב עקום קטוב דלא יום שמיני חג העצרת הזה. ועין ברי"י בשם ב"י דמי ששעה בתפלת עיריית של ליל ש"ש וקאר את יום חג הסוכה הזה וקאר רמ"ז נצ"ח פ"ד צ"ד, וביר"י ח"ל צ"ד וקאר רמ"ז דלא יצא ומקורין א"ת, ונדאי האומר חג הסוכה על סכות מ"ש וקאר ולא על ש"ע דאשכחן שנקבל בתג הסכות, וקאר גם מה דקאר עד השקא בפקה על חג הסכות

באר הלכה

* סכה וכו'. רוצה לומר, עצי סכה אסורים מלמנות הימנה דלל שמי-שמיים עליתם⁹, ואפלו נפלה הסכה, ויכלעיל בסימן תרלח, דאם לא-כן קלאו הוי אסור משום סוכות אהל :

משנה ברורה

א (א) ונוהג. הינו כשעצרה במיני פרות שתלה בה לנוי. ואם עטרה בסדינין המצריין, ונוהגין להורידן לפית מפני תשש גזבים או גשמים. ועין לציל בסימן תרלח סוף סעיף ב: (ב) גם

בשמיני. דאלו (א) מתבטל סעודה בבית-המשמשות קצי למיכל בנהג¹⁰, ומגו דאחזקצי בין-השמשות אהקצי לכלי יקא, והוא הדין בחוצה לארץ אסור בתשיעי (ב) מהאי טעמא: (ג) עד מוצאי-שבת. דבין דביום-טוב אסור, אם יסתפק בשבת מקרי תכנה. (ג) ואפשר דלא קא להוריצ אלא שנהגו קה ולא מדינא, שגם בתוספות קמרו על המנהג, וגם לציל בסימן תרסה סתם בדעה הראשונה לקבל בהש-מתירין דקא: (ד) ויש מתירין. דמאניה טעם נאסור. (ד) אי משום דשבת יום-טוב הם כהנדא, קא קמא לן דשתי קבשות הן, ואי משום תכנה, מה תכנה יש פאנ¹¹: (ה) לצרף ליל יום-טוב. של שמחת-תורה, דספק חל הוא ונמצא יום-טוב מכין לחל. וקרי דין זה עין לציל בסימן תקג. ואסור להביא יין (כ) מיום-טוב לתכנה¹², ובשעת הדחק שלא ימצא פלילה בקל, (ו) מטר להביא יין וכן מים מיום-טוב לתכנה, רק שצריך להביאו בעוד יום גדול (דלא מוכח מלמא, דאפשר דצריך עדין לצרף היום), וגם לא יביא כדורה שגושא בחל רק לשנהג¹³; ומפל מקום לצרף חל אין לנו ראיה להתיר, ויש לומר דוקא לצרף מנחה מטר, ולכן אין מצינין המשות משבת לחל [ח"א], וכן אסור לחפש הספר-תורה (ו) משבת ליום-טוב¹⁴ (דהנינו להצמיד הספר-תורה בפנישה שיקראו בה ביום-טוב, אסור בשבת שהוא ערב-יום-טוב) (פ) וכן מיום-טוב לתכנה: (ז) וכן אסור להצמיד וכו'. והסימא האחרונים דוקא לסדרן (דהנינו להניח השבלא על הרגלים) אסור¹⁵, אבל להביאן מהספה לפית מטר¹⁶. (ט) ואם צריך איתם לצרף היום, וכן אם צריך לסדר אותם שלא יתא נראה הפית בתרפה, מטר לסדר אותם :

א (א) ליל וכו'. אין לקבץ סעודה¹⁷ (ב) מן מנחה קטנה ולמזלה¹⁸, ויכלעיל בסימן תקטט סעיף א פנהג"ה, פדי שיאכל בלולה לתכנה¹⁹, ולא קאיתן שאוכלין ושותין ומשתכרין עד שאין יכולין לקדש פלילה: (ב) אומר בתפלה וכו'. ואם שכח וקאר יתא יום חג הסכות הזה וקאר רמ"ז וקאר חל אסור, עין בשערי-תשובה ובחמ"א דם קלל כח דין טו²⁰, ולכלי עלמא אם לא סים בהרבה צריך לתור ליצתמן לנוי ולומר בהגן: (ג) 'שמיני חג העצרת הזה'. עין בפרי-מגדים שיש לומר 'עצרת' קלא ה"א. ונהג ושל' וט"ז קתבו שיש לומר 'שמיני עצרת חג הזה', אבל הלבוש כתב כמו שכתב בשלחן-ערבה, וכן הסכים באלה רבה בשם כמה ראשונים ובאר הנה"א: (ד) דלא מצינו בשום מקום שנקרא חג. כמה

שער הציור

(א) קמרא: (ב) דאנן מיתב תבתינן גם בשמיני: (ג) מקרא-אברהם: (ד) בית-יוסף: (ה) מקרא-אברהם: (ו) ת"י-אדם, עין שם טעמו: (ז) עין בשערי-תשובה והוא הדין מיום-טוב לשבת²¹, ועין בחרושי רבי עקיבא אמר: (ח) פשוט: (ט) פרי-מגדים ונור"הסיים: (י) מקרא-אברהם. ועין בפרי-מגדים שכתב, דלפי מה שהקדים הפנהג-אברהם לציל בסימן תקטט סעיף-קטן א, הוא הדין בשמיני-עצרת גם כן אסור קדם שמחת-תורה משש ולמזלה. ועין שם בבאר הלכה שקטבו דאין דין זה סור לבטל עג יום-טוב מי שהוא טאב לאכל מפני חשש למאכז דיום-טוב שני²², ומפל מקום בנדא יש לנהר שלא לאכל והשתכר קרבה עד שיחא אכילת לילה עליו למשא, וכל-שכן אם יוכל להגיע לידו בטול מצות קדוש על-ידי שכרותו :

הַלְבוּת לְזֵבַב סִימָן תְּרַסָּה

ביאורים ומוספים

סימן תרסז

סָּכָה וְנִזְיָה אֶסְרוּן גַּם כָּל שְׂמִינֵי

[משנ"ב ס"ק ב]

דָּאָלוּ מִתְרַמֵּי סְעוּדָה בְּיַד־הַשְּׂמִשּׁוֹת בְּצִי לְמִיכַל בְּנֵהוּ.

1) ולגבי אתרוג [שכבר יצא בו ידי חובה בבוקר, ובבין השמשות אינו עומד לכלום כמבואר בגמ' (סוכה מו, ב)], כתב השו"ע לעיל (סי' תרסה ס"א) שמוותר לאכלו ביום השמיני, וביאר בביה"ל שם (ד"ה אתרוג) שלא אומרים 'מינו דאיתקצאי בבין השמשות' כשנאסר רק משום ספק היום שעבר.

[משנ"ב ס"ק ד]

מָה הַכֵּנָה יֵשׁ בָּאָנָה.

2) ובביאור הדבר כתב בשע"צ לעיל (סי' תרסה ס"ק ב), שבין שלא נעשה בה מעשה לא בידי אדם ולא בידי שמים, אלא הדבר בא מאילו במשך הזמן, אין זה נחשב הכנה.

[משנ"ב ס"ק ה]

וְאֶסְרוּ לְהִבְיֵא יַיִן מִיּוֹם־טוֹב לְתַבְרוֹת⁶¹ וְכוּ', שְׁנוּשָׂא בְּחַל נֶךְ לְשִׁנְהָ⁶² וְכוּ', מִשְׁקֵת לְיוֹם־טוֹב⁶³.

3) ודוקא כשהוא עדיין יום, אבל לאחר שהחשיך אף שעדיין לא התפלל ערבית וגם לא קידש, כתב לעיל (סי' רצט ס"ק מ) שמותר להביא יין ביום טוב שני, שהרי אין בזה משום מלאכה, ורק מבעוד יום הוא אסור משום הכנה מיום טוב לחבירו, ובשנתקדש היום מותר. ואף שאפשר שכל מלאכות של יום טוב מותרות משחשיכה, ביאר הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה שם ס"ק יח, ששי"כ פ"א הע' כב), שמדובר בבין השמשות, והטעם שמוותר להביא יין בזמן זה לצורך הלילה אף שעדיין אינו לילה, הוא מכיון שלא החמירו בבין השמשות ברבר שאינו מלאכה אלא הכנה בלבד. מאידך הגר"ש וואנר (לקט הלכות יום טוב עמ' כח) כתב, שאפילו בלילה לא הותר לעשות מלאכה עד הקידוש של היום הבא, אלא שלגבי נשים נהגו שמוותרות הן במלאכה בלילה יום טוב שני משעה שהקהל שאלו הן שייכות אמרו 'ברכו' והתחילו להתפלל, ורק לגבי אנשים, שבהם לא נאמר מנהג זה, כתב המשגיב שם שלא הותר להם אלא להביא יין, אך לא לעשות מלאכה.

4) ובאופן השינוי, כתב השו"ע לעיל (סי' תקי ס"ח) לגבי המביא כדי יין ממקום למקום ביום טוב, שלא יביא כמה מהם יחד בתוך סל או קופה, אלא ישנה ויביאם על כתפו או לפניו אחר או שנים.

5) ואם לומד מתוך הספר תורה כמה פסוקים, כתב הערוך השלחן (ס"ב) שזה נחשב כלימוד בספר, ואינו נחשב להכנה.

[שעה"צ ס"ק ז]

עַן בְּשִׁעְרֵי־הַשּׁוּבָה הָיָא הָדִין קְיוּמֵי־טוֹב לְשִׁנְהָ⁶⁴.

6) ובדעה זו האיסרת לסדר את הספר תורה מיום טוב לשבת, ביאר המחזיק ברכה (ס"ק ב) שמדובר אפילו כשעשה עירוב תבשילין, וכן כתב השו"ע הרב (סי' תקג ס"ג), ומשום שעירוב תבשילין מתיר להבין רק את הנצרך לסעודת השבת, ולא את שאר ההכנות, וכן כתב המשגיב לעיל (סי' תקכח ס"ק ג) שעירוב תבשילין אינו מתיר אלא להכין צרכי סעודה, אכן, לגבי קיפול הטלית אחר התפילה בשבת, הביא לעיל (סי' שב ס"ק יז) את דעת הא"ר שמועיל עירוב תבשילין להתיר את הקיפול, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקכו ס"ק ג).

[משנ"ב ס"ק ו]

דְּנֻקָּא לְסַדְנָן (דְּהִינּוּ לְהַגִּית הַסְּבָלָא עַל הַרְגָלִים) אֶסְרוּ⁶⁵, אָבַל לְהִבְיֵאן מִהַסְּבָלָא לְפִתֵי מִתְרַ⁶⁶.

7) והאיסור הוא רק כשעושה את הסידור בפני עצמו, אבל אם בעת שמורידם מהסוכה מעמידם על מקומם, כתב הערוך השלחן (ס"ב) שאין בזה עשייה מיוחדת וטירחה בפני עצמה, ומותר לעשות כן.

8) ובשיוצא מן הסוכה ביום האחרון, כתב הרמ"א כאן, שיש שנהגו לומר 'יהי רצון שנוכה לישוב בסוכה של לוייתן', ובסידורים כתבו הנוסח 'נוכה לשנה הבאה לישוב בסוכת עורו של לוייתן'. העל נוסח זה כתב הבכור יעקב (ס"ק ד) שהוא טעות, ואין לומר 'לשנה הבאה' כי אין הכוונה שנוכה לישוב בשנה הבאה בהג הסוכות בסוכת לוייתן, שהרי אין סכך מעור לוייתן כשר, אלא שנוכה בשאר ימות השנה לישוב עם הצדיקים בטובה זו, או שאין לומר 'בטובת עורו', והכוונה היא שנוכה לשנה הבאה לאכול בסוכה כשרה, מבשרו של הלוייתן, וראה במנהגי האר"ת (נפש דוד אות מב) שלא אמר נוסח זה שמדבר על השכר לעולם הבא, אלא אמר 'שנוכה לשבת בטובה של מצוה לשנה הבעל"ט'.

[ביה"ל ד"ה סכה]

רוּבָה לוֹטֵר, עֲצֵי סָכָה אֶסְרוּ מִלְקַנּוֹת הִימָנָה דְּחַל שְׁמֵי־עֲלֵי־סָכָה.

9) ומטעם זה כתב במשגיב לעיל (סי' תרלח ס"ק א), שאפילו אם עשה סוכה אחרת בחול המועד ושוב אינו צריך את הראשונה, מ"מ אסורה היא בהנאה.

סימן תרסח

סֵדֶר תְּפִלַּת לֵיל שְׂמִינֵי יוֹמוֹ

[משנ"ב ס"ק א]

אֵין לְקַבֵּץ סְעוּדָה⁶⁷ מִן מִנְחָה קִטְנָה וְלִמְעַלָּה⁶⁸ וְכוּ', שְׂאִיכַל בְּלִילָה לְתַאבְּוֹן⁶⁹.

1) כאן כתב ש'אין לקבוע' סעודה, וברמ"א לעיל (סי' תקכט ס"א) כתב שאסור לאכול מן המנחה ולמעלה, וביאר במשגיב (שם ס"ק ה) שלשון 'אסור' הוא לאו דוקא, שהרי גם בערב שבת אין אסור, אלא שמצוה להימנע מלקבוע סעודה מתשע שעות ולמעלה, וכמו שכתב השו"ע לעיל (סי' רמט ס"ב).

ושיעור קביעות סעודה שאסור, כתב בביה"ל לעיל (סי' רמט שם) ד"ה מלקבוע) דהיינו לאכול פת כדי שביעה נרגילותו בחול, אבל לאכול מעט כדי להשקיש את רעבתו, אינו בכלל קביעות סעודה לענין זה. וראה עוד מה שכתבנו שם.

וראה עוד שם במשגיב (ס"ק ב) ובשעה"צ (ס"ק י) לענין סעודה שלישית בערב יום טוב שחל בשבת.

2) ומה שכתב כאן במשגיב וכן ברמ"א לעיל (סי' תקכט שם) שהזמן שאין לקבוע סעודה הוא מהמנחה ולמעלה, ביאר בביה"ל (שם) ס"א ד"ה ממנחה) שהוא לאו דוקא, שהרי אף חצי שעה קודם לכן אסור, דהיינו מתשע שעות ולמעלה, וכמו שכתב גם השו"ע לעיל (סי' רמט שם).

3) ואם התחיל לאכול לפני זמן זה והגיע זמן המנחה, כתב לעיל (סי' רמט ס"ק טז) לענין ערב שבת, שאינו צריך להפסיק.

[שעה"צ ס"ק א]

חֲשֵׁשׁ לְתַאבְּוֹן דְּיוֹם־טוֹב שְׁנִי⁷⁰.

4) ולענין יום טוב ראשון של פסח [בחוץ לארץ], ראה מה שכתב במשגיב לעיל (סי' תנא ס"ק טז), ומה שביאר בדבריו בשו"ת אגרות משה (ארו"ח ח"ג סי' סח), ומה שכתבנו שם, וביה"ל לעיל (סי' תקכט ס"א ד"ה בערב יום טוב).

המשך במילואים עמוד 98

